

NÁRODNÁ BANKA SLOVENSKA
EUROSYSTÉM

MAKROPRUDENCIÁLNA ANALÝZA SLOVENSKEHO BANKOVÉHO SEKTORA

SEPTEMBER
2009

Cieľom predkladanej makroprudenciálnej analýzy bankového sektora je poskytnúť súhrnný pohľad na vývoj v bankovom sektore z pohľadu vývoja rizík ako aj trendov. Analýza hodnotí riziká v bankách z pohľadu vývoja v externom prostredí, resp. reálnej ekonomiky, a taktiež z pohľadu trendov v samotnom bankovom sektore. Vzhľadom na užšie prepojenie vývoja v bankách na trendy v reálnej ekonomike je cieľom analýzy skoré identifikovanie možných nerovnováh v bankom sektore.

1. Zhrnutie	1
2. Makroekonomický vývoj z pohľadu stability bankového sektora	3
3. Trendy a riziká v slovenskom bankovom sektore	6
4. Finančná pozícia bankového sektora	19

1. ZHRNUTIE

Tretí štvrt'rok 2009 priniesol z pohľadu stability bankového sektora niekoľko zmien. Pokračovala stabilizácia na medzibankových trhoch a rastúce trendy na finančných trhoch. Pozitívne možno hodnotiť postupné prenesenie týchto trendov do reálnych ekonomík, keď väčšina najvýznamnejších ekonomík zaznamenala pozitívny rast HDP v treťom kvartáli. Situácia sa zlepšovala v podnikovom sektore doma aj v zahraničí, keď prepád produkcie bol najnižší od začiatku krízy.

Aktivity domácich bánk sa v treťom štvrt'roku 2009 v porovnaní s predchádzajúcimi obdobiami výrazne nemenili. Banky boli naďalej opatrné pri poskytovaní úverov podnikovému sektoru a aj v treťom štvrt'roku pokračovali v sprísňovaní štandardov. Aj zo strany podnikov bol zaznamenaný pokles dopytu po nových úveroch. Objemy úverov stúpili iba vo vybraných sektoroch, ktoré sa buď vyznačovali nízkym rizikom, alebo išlo o dofinancovanie už starších projektov.

Iná situácia bola v sektore obyvateľstva. Bankový sektor napriek klesajúcemu tempu úverovania si stále udržiaval relatívne vysoký prírastok úverov. Snahou samotných bánk je udržiavať určité tempo rastu úverov, keďže banky v tomto segmente vykazujú pomerne vysoké marže a zároveň je chápaný ako menej rizikový v porovnaní s podnikovým sektorom.

Tretí štvrt'rok 2009 bol z pohľadu vývoja rizík v bankovom sektore pomerne zmiešaný. Pozitívne pôsobilo už spomínané zlepšenie na svetových finančných trhoch a v podnikovom sektore. Výrazne sa na tom podieľajú krátkodobé vládne zásahy a uvoľnenie menovej politiky zo strany centrálnych bánk. Na druhej strane je pomerne veľa neistoty v otázke udržateľnosti súčasných trendov. Tá súvisí najmä s vplyvom spomínaných efektov vládnej podpory a menovej politiky na zlepšujúce sa vybrané ukazovatele na finančných trhoch a v reálnych ekonomikách. Zároveň vznikajú obavy, že súčasný vývoj nie je založený na pevných základoch a je ovplyvnený špekulatívnymi obchodmi. Súkromný sektor, a najmä sektor domácností, zatiaľ len v malej miere vykazuje znaky oživenia. V prípade, že by sa potvrdili tieto obavy, a došlo by k opätovnému poklesu na finančných trhoch, negatívne by bol zasiahnutý bankový sektor v zahraničí aj na Slovensku.

Napriek niektorým pozitívnym trendom v podnikovom sektore, kreditné riziko v treťom štvrtroku stúplo. Prejavilo sa to na objeme zlyhaných úveroch a úveroch s omeškaním, ktoré zaznamenali výrazný nárast. Je potrebné zároveň poznamenať, že súčasná reálna úroveň rizika je pravdepodobne ešte vyššia a je len snahou bánk držať úroveň zlyhaných úverov na nižších hodnotách prostredníctvom reštrukturalizácie úverov. Kreditné riziko podnikového sektora bude v najbližšom období podmienené už spomínanou udržateľnosťou ekonomického vývoja.

Riziko stúplo aj v sektore obyvateľstva, najmä vzhľadom na rastúcu nezamestnanosť. Štruktúra rastu nezamestnanosti však naznačuje vyššiu rizikovosť najmä pri spotrebiteľských úveroch, čo potvrdzuje aj vývoj zlyhaných úverov. Predpokladáme, že finančná situácia obyvateľstva sa v najbližšom období bude ešte zhoršovať s postupným prenesením negatívneho vývoja z podnikového sektora.

Pokračoval aj negatívny vývoj vo finančnej pozícii bánk, keď medziročný pokles ziskovosti sa v treťom štvrtroku ešte zvyšoval. Na medziročnej báze sa v treťom štvrtroku stabilizovali úrokové príjmy. Pozitívne sa vyvíjali najmä úrokové príjmy zo sektora obyvateľstva. Dôvodom bola najmä úroková politika bánk, keď banky zvyšovali úrokové marže. V treťom štvrtroku sa negatívne vyvíjali hlavne náklady na tvorbu opravných položiek, čo súvisí so zhoršujúcou sa kvalitou úverových portfólií bánk. Treba podotknúť, že vo viacerých bankách pokleslo pokrytie zlyhaných úverov opravnými položkami.

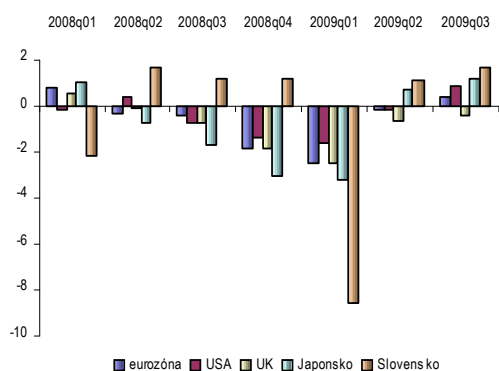
2. MAKROEKONOMICKÝ VÝVOJ Z POHLADU STABILITY BANKOVÉHO SEKTORA

Oživenie ekonomického rastu svetovej ekonomiky v treťom štvrtroku 2009

Po tom, čo v druhom štvrtroku 2009 došlo k výraznému spomaleniu záporného tempa ekonomiky v dvoch hospodársky najsilnejších regiónoch sveta, teda EÚ a USA, tretí štvrtrok znamenal pre tieto ekonomiky návrat k rastu, aj keď zatiaľ iba miernemu. V trojmesačnom období končiacom septembrom 2009 sa podľa predbežných odhadov hrubý domáci produkt krajín EÚ a USA štvrtročne zvýšil o 0,2 %, resp. 0,9 %. Potvrdili sa tým očakávania navodené sériou prevažne pozitívnych čísel z obdobia od prelomu polrokov, a to či už vo forme rôznych tzv. dopredu pozerajúcich indikátorov, ako aj štatistických údajov o vývoji v priemysle, retailovom predaji, exporte a podobne.

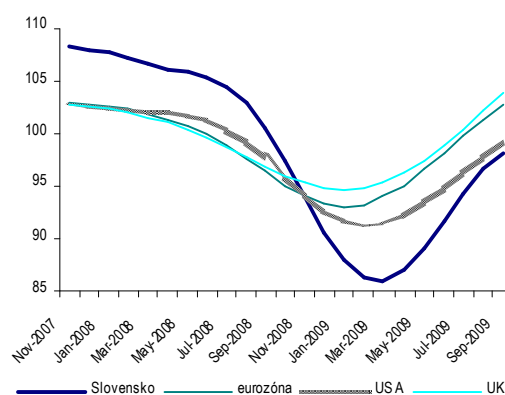
Na druhej strane treba skonštatovať, že z pohľadu medziročnej zmeny je stále ekonomická aktivita v Európe a USA v záporných číslach. Naďalej existujú závažné dôvody, pre ktoré treba uvedený rast hrubého domáceho produktu ako aj celkovú ekonomickú situáciu vo svete a jej ďalšie vyhliadky do budúcnosti hodnotiť mimoriadne opatrne.

Graf 1 Vývoj reálneho HDP vo vybraných ekonomikách

- Zdroj: Eurostat.
- Údaje na ľavej osi sú v % (medzištvrtročné zmeny).

Graf 2 Vývoj CLI vo vybraných ekonomikách

- Zdroj: OECD.
- Údaje na ľavej osi sú v %.
- CLI – Composit Leading Indicator.

Positívne trendy v treťom štvrtroku výrazne ovplyvnené fiškálnymi stimulmi vlád

Rozhodujúcu zásluhu na doterajšom oživení agregátneho dopytu majú bezprecedentné fiškálne stimuly buď vo forme priamej vládnej spotreby, alebo pomocou ich transferov na spotrebiteľa za účelom naštartovania dopytu domácností. Od začiatku roka 2009 vlády po celom svete, na čele s USA, EÚ a Čínou „nalievajú“ množstvo peňazí do svojich ekonomík v snahe vymaniť sa čo najskôr z recesie, resp. stagnácie. Fiškálne stimuly však predstavujú iba krátkodobé riešenie najmä vzhľadom na prudko sa zhoršujúci stav verejných financií v mnohých krajinách. Preto je dôležitá otázka, aký bude ďalší vývoj globálnej ekonomiky po tom, čo odznejú efekty rôznych stimulačných balíčkov, z ktorých mnohé zavŕšili svoju platnosť práve v závere tretieho štvrtroka a ukončenie životnosti ďalších sa očakáva v najbližších štvrtrokoch.

K zaisteniu stabilného a udržateľného rastu je potrebné, aby sa ťažisko agregátneho dopytu presunulo z vládnej na súkromnú spotrebu. Tomu, aby domácnosti obnovili dynamiku svojej spotreby na úroveň pred krízou, však stojí v ceste, a to predovšetkým v rozvinutých krajinách, niekoľko prekážok. Predovšetkým v USA, ale v nemalej miere aj v Európe

domácnosti, v rokoch predchádzajúcich kríze, hromadili svoj dlh, ktorým financovali svoju spotrebu. Ďalšie zvyšovanie miery zadlžovania domácností v strednodobom horizonte sa preto dá len ťažko očakávať a pravdepodobný je aj scenár zvyšovania miery úspor. Dôležitú úlohu pri tom zohráva aj fakt, že mnohé domácnosti utrpeli v dôsledku finančnej krízy pokles svojho bohatstva, či už poklesom hodnoty finančných investícií, alebo znížením cien nehnuteľností. Tretím negatívnym faktorom prispievajúcim k nie príliš optimistickým vyhlídkam v spotrebe domácností je vysoký stav nezamestnanosti, ktorý je v EÚ tesne pod 10 % a v USA už dokonca v októbri prekročil túto hranicu. Aj keď na druhej strane existuje niekoľko náznakov, že situácia na trhu práce sa prinajmenšom stabilizovala. Neistý spotrebiteľský výhľad sa prejavil aj na októbromom prekvapujúcom prudkom poklese indikátora spotrebiteľskej dôvery v USA, pričom išlo o druhý pokles v rade. Obdobný indikátor spotrebiteľského sentimentu zostavovaný EK síce rástol, ale tempom pomalším ako analogický ukazovateľ za priemyselnú výrobu.

Pozitívne trendy zo zahraničia sa preniesli aj do slovenskej ekonomiky

Slovenská ekonomika kvôli svojej značnej závislosti od exportu najmä do vybraných krajín eurozóny pocítila na začiatku roka 2009 ešte výraznejšie oslabenie ako väčšina rozvinutých ekonomík. Na druhej strane, len čo stabilizácia situácie u hlavných obchodných partnerov, počnúc druhým štvrťrokom, priniesla zvýšený dopyt aj po produktoch a službách zo Slovenska, štvrťročné tempo zmeny HDP domácej ekonomiky sa pozdvihlo do kladných čísel. Rast HDP na Slovensku v druhom štvrťroku o 1,1 % bol dokonca najrýchlejší v rámci celej eurozóny a taktiež predstihoval dynamiku v partnerských krajinách V4. V treťom štvrťroku slovenská ekonomika zaznamenala rast HDP o 1,6 % väčší voči predošlému trojmesačnému obdobiu. Veľkým problémom však aj v našich podmienkach ostáva rastúca nezamestnanosť, ktorá v októbri 2009 dosiahla 12,4 %.

Pokračovala stabilizácia na svetových finančných trhoch

Ďalší pokrok v stabilizácii v posledných mesiacoch zaznamenali aj finančné trhy. Historicky nízke oficiálne sadzby a ďalšie mimoriadne injekcie likvidity sa postarali o obnovenie funkčnosti medzibankového trhu, po tom, čo bol tento takmer paralyzovaný na vrchole finančnej krízy. Pokles neistoty medzi bankami ohľadom požičiavania voľných prostriedkov sa odzrkadľoval v ďalšom poklese Euribor/OIS spreadov a taktiež sa znižoval rozdiel medzi sadzbami pri nezabezpečených a zabezpečených úverových transakciách medzi účastníkmi medzibankového trhu.

Tok úverov do reálnych ekonomík je stále obmedzený

Stabilizácia na medzibankových trhoch sa však zatiaľ nepremiata do stimulácie reálnej ekonomiky. Úverový kanál v USA aj Európe zostáva značne priškrtený. Svedčí o tom historicky prvý septembrový medziročný pokles úverovania podnikov v eurozóne a takisto negatívny rast pri úveroch domácnostiam. Podľa posledného Bank Lending Survey ECB banky aj naďalej pristupujú k sprísňovaniu svojich úverových štandardov, aj keď tempo sprísňovania sa ku koncu sledovaného obdobia zmiernovalo. Platí to rovnako pre úvery podnikom aj domácnostiam. Veľké množstvo likvidity, ktoré banky získavajú od centrálnych bánk, smeruje do vládnych dlhopisov, keďže banky takto dosahujú v podstate bezrizikový zisk prameniáci z výrazne šikmej výnosovej krivky. Negatívnym spôsobom na vývoj objemu úverov podnikom vplýval aj dopyt, ktorý pri tomto segmente pokračoval v klesajúcom trende. Naopak dopyt domácností po úveroch na bývanie rástol. Pri spotrebiteľských úveroch sa znížil, ale výrazne menej ako indikoval predošlý prieskum. Obmedzený prístup k financovaniu zo strany bánk riešia veľké korporáty v čoraz väčšom rozsahu získavaním zdrojov priamo z trhu. Emisia podnikových dlhopisov v poslednom období dosahuje rekordné

objemy. Napomáha tomu aj vysoký dopyt investorov po takýchto cenných papieroch, ktoré dosahujú v porovnaní s úrokovými sadzbami peňažného trhu lákavý výnos. Navyše rizikovosť investície do korporátnych dlhopisov už v súčasnosti trh hodnotí na oveľa nižšej úrovni ako tomu bolo niekoľko mesiacov dozadu. CDS spready týchto dlhopisov poklesli na úroveň pred pádom Lehman Brothers, a to aj pri emisiách nižšej ratingovej kvality. Malé a stredné podniky však nemajú prístup k trhovému financovaniu a v súčasnej situácii môžu čeliť nedostatku prostriedkov na zabezpečenie svojej činnosti.

Udržateľnosť súčasných pozitívnych trendov na svetových finančných trhoch do veľkej miery závisí od menových politík centrálnych bánk

Od marca 2009 akciové trhy a trhy s inými aktívami po celom svete zažívajú silný boom. Najväčšie nárasty akciových indexov zaznamenávajú rozvíjajúce sa ekonomiky. Vzhľadom na ostrý kontrast vo vývoji globálnych akciových trhov a svetovej ekonomiky v tomto roku je namieste otázka, či momentálne ohodnotenie akciových investícií zodpovedá ekonomickým fundamentom a či sa už v niektorých krajinách nezačínajú vytvárať cenové bubliny poháňané snahou investorov o krátkodobý špekulatívny zisk.

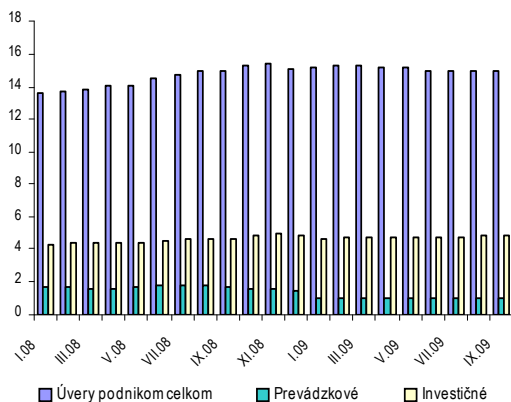
Nárast dopytu po rizikovejších investíciách ako akcie, komodity, korporátne dlhopisy, ale aj tých menej rizikových, ktoré však dosahujú v porovnaní s peňažným trhom zaujímavý výnos a simultánny nárast cien všetkých týchto aktív pravdepodobne súvisí s nízkou úrovňou úrokových sadzieb centrálnych bánk. Vzniká tak situácia, keď si hráči na trhu veľmi lacno požičiavajú finančné prostriedky, v najväčšej miere dolárové, a investujú ich do výnosnejších aktív. Táto schéma nazývaná tiež „carry trade“ okrem nafukovania cien aktív zapríčiňuje výrazné oslabovanie dolára ako hlavnej financujúcej meny týchto obchodov. Pokles hodnoty dolára možno z istého pohľadu vnímať pozitívne, keďže pomáha prispievať k rebalansovaniu americkej ekonomiky smerom k vyššiemu čistému exportu. Na druhej strane slabý dolár a tým pádom silné euro negatívne ovplyvňuje export z eurozóny a tým aj celkové predpoklady na rýchle naštartovanie ekonomiky v tomto priestore. V širšom kontexte však masívne využívanie „carry trade“ stratégie, a s tým súvisiace efekty, predstavujú potenciálne riziko. To spočíva v tom, že v prípade nevhodne načasovaných tzv. „exit stratégií“ by mohlo dôjsť k náhlemu masovému rozväzovaniu týchto pozícií a prudkému poklesu cien aktív v pôvodne dlhej pozícii. Finančné trhy by týmto mohli opätovne výrazne klesnúť.

3. TRENDY A RIZIKÁ V SLOVENSKOM BANKOVOM SEKTORE

Úvery podnikovému sektoru v treťom kvartáli stagnovali

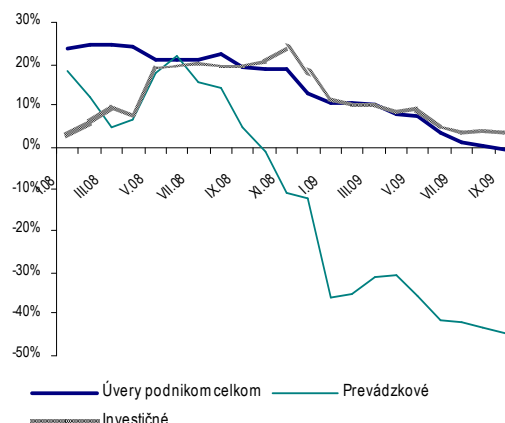
Celkový objem úverov poskytnutý tuzemskému podnikovému sektoru zo strany domácich bánk sa v treťom štvrtroku 2009 vyvíjal pomerne stabilne, bez jednoznačného trendu smerom nahor alebo nadol. Kontrastuje to so situáciou z predošlých dvoch štvrtrokov, keď v prvom prípade stav úverov mierne rástol a následne v priebehu apríla až júna poklesol pod úroveň zo začiatku roka. Percentuálna zmena objemu poskytnutých podnikových úverov za tretí štvrtrok dosiahla -0,4 %, čím sa pokles za tento rok ďalej mierne prehĺbil na -1,0 %.

Graf 3 Vývoj objemu úverov podnikom

- Zdroj: NBS.
- Údaje sú v mld. EUR.

Graf 4 Medziročné zmeny stavu vybraných úverov podnikovému sektoru v prvom polroku 2009

- Zdroj: NBS.
- Údaje sú v percentách a vyjadrujú medziročné zmeny objemu úverov.

Pokračoval pokles prevádzkových úverov, mierne stúpol objem investičných úverov

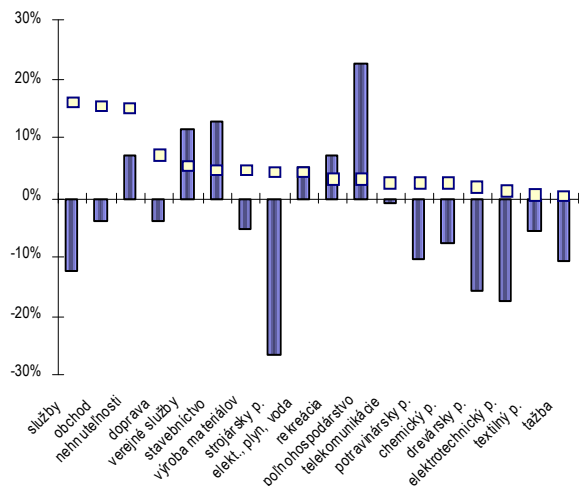
Prakticky stagnujúci vývoj celkovej úverovej expozície domáceho bankového sektora voči podnikom v období júl až september 2009 bol výsledkom protichodných dynamík na úrovni jednotlivých kategórií podnikových úverov. Klesal objem prevádzkových úverov, čo bolo pokračovaním trendu z prvého polroka 2009. V sledovanom období sa tempo úbytku prevádzkových úverov zrýchlilo, nakoľko v auguste a septembri boli zaznamenané najväčšie poklesy od januára 2009. Negatívna zmena v objeme prevádzkových úverov v treťom štvrtroku dosiahla úroveň -8%. Smerom nahor o 3 % zamieril v treťom štvrtroku objem investičných úverov. Dva najvyššie tohtoročné prírastky v mesiacoch august a september eliminovali veľkú časť poklesu, ku ktorej došlo na začiatku roka 2009, čím sa záporný percentuálny rozdiel medzi stavom investičných úverov zo septembra 2009 a konca roka 2008 dostal pod -1 %. Mierny nárast celkového objemu okolo 1 % počas sledovaného obdobia si pripísali úvery podnikom na nehnuteľnosti.

Objem úverov rástol iba vo vybraných sektoroch

Najväčší relatívny nárast stavu úverov, viac ako 20 % za prvých deväť mesiacov roka 2009, zaznamenal sektor poľnohospodárstva. Ochota bánk financovať tento sektor súvisí najmä s dotačnou politikou EÚ. Spomedzi odvetví s významným podielom na celkovom portfóliu bankového sektora rástlo úverovanie komerčných nehnuteľností a tiež verejného sektora a stavebníctva. V prípade komerčných nehnuteľností a stavebníctva išlo do veľkej miery o financovanie už existujúcich projektov, pričom podiel financovania nových investícií

bol relatívne malý. Pokles stavu úverov v rovnakom období sa dotkol sektorov služieb, obchodu, dopravy, výroby materiálov a v najväčšej miere strojárskoho priemyslu.

Graf 5 Zmena objemu úverov v jednotlivých podnikových odvetviach od začiatku roka 2009

- Zdroj: NBS, Register bankových úverov a záruk.
- V stĺpcoch sú vyjadrené percentuálne zmeny objemu úverov poskytnutých bankami v členení podľa odvetví medzi 31.12.2008 a 30.9.2009.
- Štvorčeky vyjadrujú podiel jednotlivých odvetví na celkovom objeme úverov poskytnutých podnikom.

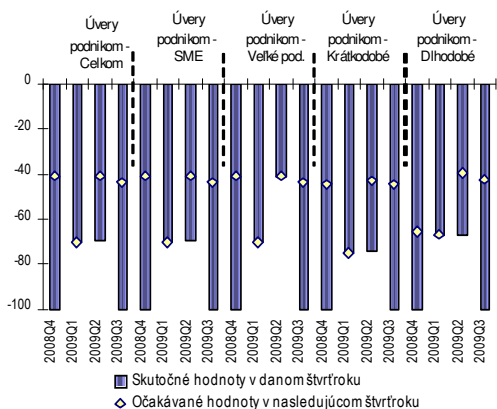
Banky sprísňovali úverové štandardy na nové úvery aj v treťom štvrtroku

Napriek pomerne početným náznamom, že to najhoršie by slovenská aj svetová ekonomika mohli mať za sebou, domáce banky aj v treťom štvrtroku pokračovali v sprísňovaní úverových štandardov. Každá z dopytovaných bánk v rámci najnovšieho dotazníka k zmenám v úverových štandardoch reportovala sprísnenie svojich štandardov pre všetky typy aj splatnosti úverov.

Hlavnými faktormi, ktorými banky odôvodňovali sprísňovanie, boli aj naďalej negatívne očakávania týkajúce sa všeobecnej ekonomickej aktivity, perspektívy vývoja špecifické pre dané odvetvie, resp. podnik, a riziká súvisiace so zabezpečením. Čiastočný vplyv mali aj kapitálová pozícia bánk a prístup bánk k trhovému financovaniu, avšak v tejto oblasti sa situácia v porovnaní s prelomom rokov 2008 a 2009 výraznejšie zlepšila. Čiastočný posun nastal aj v konkrétnych prejavoch sprísňovania. V prvom polroku banky zvyšovali marže. Väčší dôraz banky kladli na sprísňovanie zmluvných podmienok, kvalitu zabezpečenia a došlo k znižovaniu objemu jednotlivých poskytnutých úverov. Pokiaľ ide o výhľad na najbližší štvrtrok, banky očakávajú ešte ďalšie sprísňovanie, ale už značne pomalšie oproti aktuálnemu stavu.

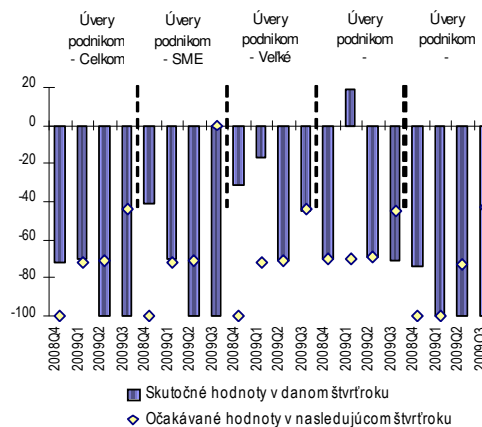
Z výsledkov dotazníka taktiež vyplýva, že klesal dopyt, a to hlavne zo strany malých a stredných podnikov, a tiež po dlhodobějších úveroch. Spomalenie klesajúceho dopytu oproti predošlému obdobiu bolo zaznamenané iba pri úveroch veľkým podnikom. Dôvodom klesajúceho dopytu je nízka potreba financovania dlhodobých investícií. Naopak mierne pozitívne na dopyt vplýva potreba reštrukturalizácie dlhu niektorých podnikov. Aj pri dopyte sa očakáva stabilizácia situácie v blízkej budúcnosti.

Graf 6 Vývoj úverových štandardov na úvery podnikom

- Zdroj: NBS, Dotazník o úverových štandardoch.
- Údaje sú uvedené vo forme čistého percentuálneho podielu, kladná hodnota znamená zmiernenie štandardov.
- Hodnoty vyjadrujú zmeny oproti predchádzajúcemu polroku.
- Zmeny štandardov vyjadrujú subjektívny pohľad bánk.

Graf 7 Zmeny v dopyte po úveroch

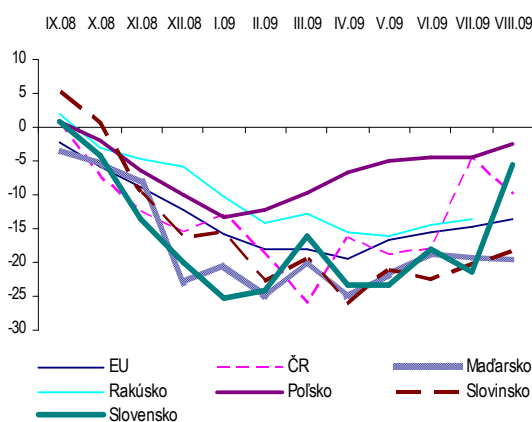
- Zdroj: NBS, Dotazník o úverových štandardoch.
- Údaje sú uvedené vo forme čistého percentuálneho podielu, kladná hodnota znamená nárast dopytu.
- Hodnoty vyjadrujú zmeny oproti predchádzajúcemu polroku.
- Zmeny dopytu vyjadrujú subjektívny pohľad bánk.

Náznaky oživenia v podnikovom sektore v tretom štvrtroku 2009

Podnikový sektor od začiatku roka 2009 negatívne pociťoval vplyv finančnej krízy. Pokles dopytu zo zahraničia sa prejavil na výraznom medziročnom znížení produkcie. Tento trend bol zaznamenaný v takmer všetkých okolitých krajinách, čo odzrkadľuje globálny charakter krízy.

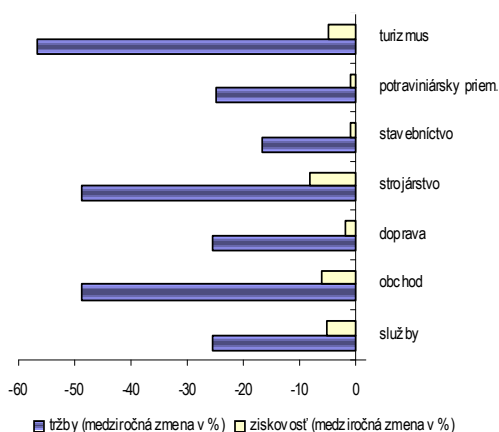
V prvom a druhom štvrtroku 2009 zaznamenali viaceré hospodárske odvetvia na Slovensku výrazný pokles ziskovosti a tržieb. Výraznejší prepád bol zaznamenaný najmä v prvom štvrtroku 2009.

Graf 8 Vývoj priemyselnej produkcie vo vybraných krajinách

- Zdroj: Eurostat.
- Na grafe sú zobrazené medziročné zmeny priemyselnej produkcie v %.

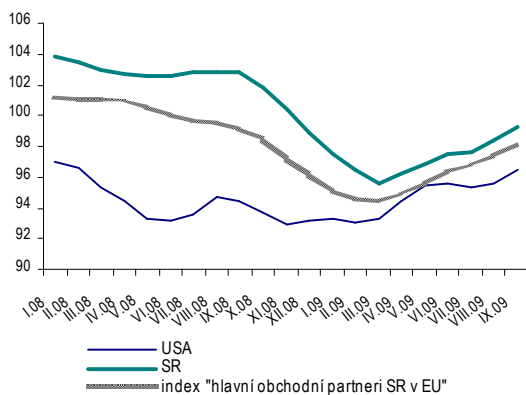
Graf 9 Tržby a ziskovosť v domácom podnikovom sektore na konci druhého štvrtroku 2009

- Zdroj: Štatistický úrad SR.
- Na grafe sú zobrazené medziročné zmeny v %.

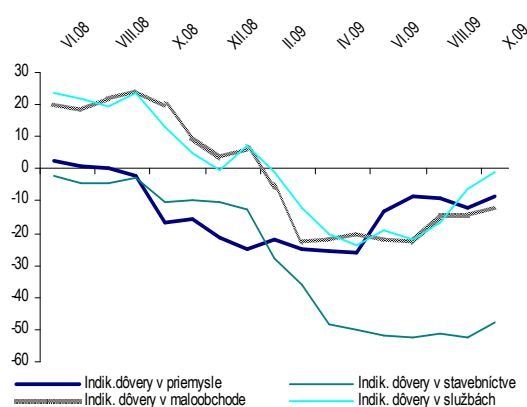
V treťom štvrtroku už podnikový sektor na Slovensku pocítil určité oživenie. Zlepšila sa situácia na zahraničných trhoch. Vo viacerých krajinách, dôležitých z pohľadu nášho exportu, stúpila produkcia a celkovo sa zlepšila nálada v podnikateľskom prostredí. Tieto zmeny v zahraničnom dopyte sa pomerne rýchlo prejavili na vybraných ukazovateľoch za domáci podnikový sektor. Oživenie produkcie v podnikovom sektore na Slovensku bolo výraznejšie, ako v okolitých krajinách. Taktiež stúpili indikátory dôvery v priemysle, obchode a službách.

Graf 10 Vývoj indexov podnikateľskej dôvery vo vybraných ekonomikách

- Zdroj: OECD.
- Index „hlavní obchodní partneri SR v EU“ predstavuje vážený index desiatich krajín s najväčším podielom na exporte Slovenska.

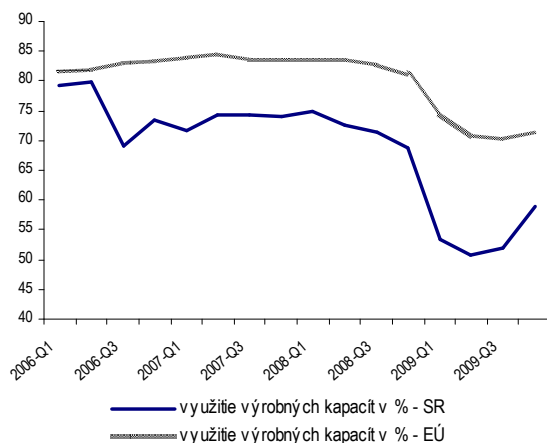
Graf 11 Vývoj indikátorov dôvery v podnikovom sektore na Slovensku

- Zdroj: Štatistický úrad SR.

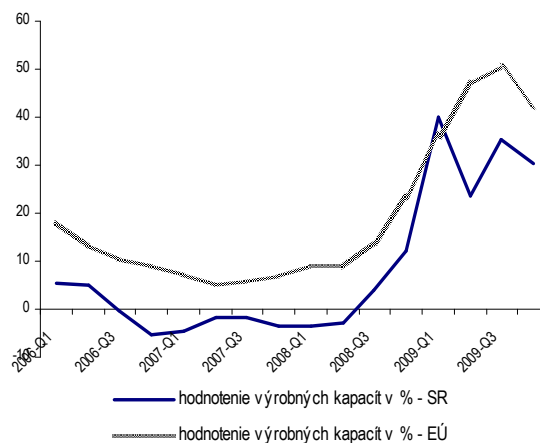
Nevyužité kapacity v podnikovom sektore na Slovensku a v EÚ sú stále pomerne vysoké

Graf 12 Vývoj využitia výrobných kapacít v priemysle v SR a EÚ

- Zdroj: Eurostat.

Graf 13 Hodnotenie výrobných kapacít v priemysle v SR a EÚ

- Zdroj: Eurostat.
- Vyššie kladné hodnoty naznačujú nadbytočné kapacity.

Napriek pozitívnym trendom vo vývoji vybraných ukazovateľov za podnikový sektor, vývoj v nasledujúcom období je stále pomerne neistý. V prvom rade je to otázka dlhodobej udržateľnosti súčasného pozitívneho vývoja na Slovensku a v zahraničí. Do veľkej miery je ovplyvnený podpornými politikami vlád jednotlivých štátov a centrálnych bánk, ktoré však

majú len dočasný charakter. Sektory v USA a EÚ, ktoré by rozhodujúcou mierou mali prispievať k udržateľnému rastu, t. j. najmä obyvateľstvo a podniky, vykazujú pomerne vysokú mieru zadlženia.

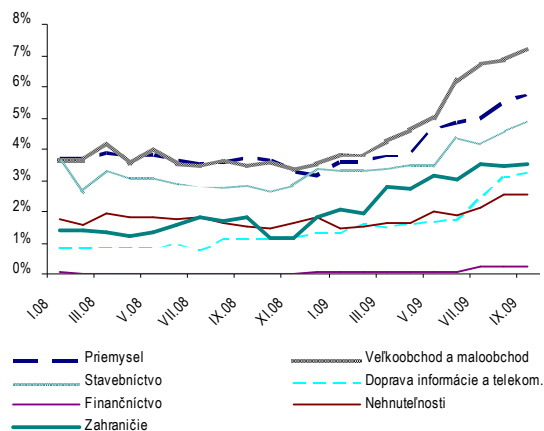
Dôležitou otázkou je nastavenie výrobných kapacít v podnikovom sektore v EÚ a na Slovensku. Spľasnutie „dopytovej bubliny“ v USA zanechalo viaceré podnikové odvetvia v EÚ s pomerne vysokým nadbytkom kapacít.

Nevyužitú kapacitu v podnikovom sektore naznačujú aj odpovede podnikového sektora v rámci konjunkturálnych prieskumov. Väčšina podnikov v priemysle naznačila pokračujúci rast nevyužitých kapacít. Pričom práve miera využitia výrobných kapacít je dôležitá z pohľadu dopytu podnikov po úveroch a raste zamestnanosti.

V treťom štvrtroku výrazne stúpol podiel zlyhaných úverov

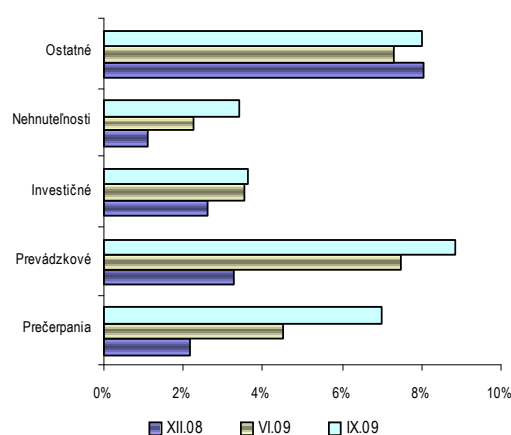
Trend zlyhávania podnikových úverov pokračoval aj v treťom štvrtroku 2009, a to dokonca vo zvýšenom tempe ako v prvom polroku. Objem zlyhaných úverov v sektore vzrástol na 818 mil. EUR, čím sa podiel zlyhaných úverov k celkovému zostatku dostal na 5,5 %. Miera zlyhaných úverov sa na konci roka 2008, resp. k júnu 2009, nachádzala na úrovni 3,2%, resp. 4,5 %.

Graf 14 Vývoj podielu zlyhaných úverov v členení podľa vybraných sektorov

- Zdroj: NBS.
- Na zvislej osi sú podiely zlyhaných úverov na celkových úveroch v členení podľa sektorov.

Graf 15 Podiely zlyhaných úverov za sektor podnikov

- Zdroj: NBS.
- Na vodorovnej osi je podiel zlyhaných úverov na celkových úveroch podľa danej kategórie úveru.

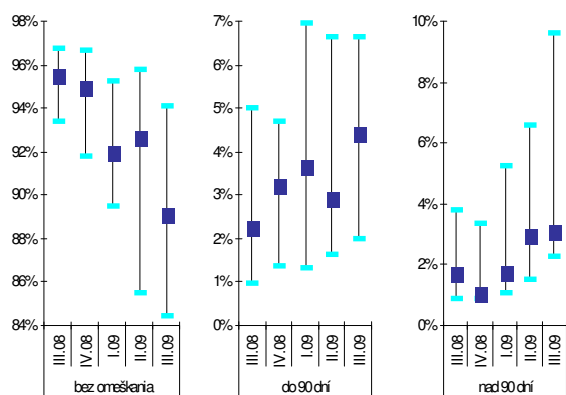
Najväčší nárast podielu zlyhaných úverov v treťom štvrtroku zaznamenali prevádzkové úvery, ktoré mali súčasne na jeho konci najvyšší 8,9 %-ný podiel takýchto úverov spomedzi jednotlivých kategórií úverov. Percento zlyhaných úverov narastalo aj pri úveroch na nehnuteľnosti. Pozitívne možno hodnotiť, že miera zlyhávania investičných úverov, ktoré sú z hľadiska celkového objemu najvýznamnejšou skupinou, sa v sledovanom období prakticky zastavila na hladine 3,6 %.

Nárast podielu zlyhaných úverov v treťom štvrtroku sa uskutočnil naprieč celým spektrom sektorov. Najvyššiu mieru zlyhania k 30.9.2009 vykazovali úvery veľkoobchodu a maloobchodu, nasledované priemyselnou výrobou. Čo sa týka nárastu miery zlyhaných úverov za posledné obdobie pred septembrom 2009, najhoršia situácia bola v sektore dopravy, kde došlo bezmála k jej zdvojnásobeniu.

Nárast omeškania možnou predzvest'ou ďalšieho nárastu objemu zlyhaných úverov

Pokračujúcu zhoršujúcu sa kvalitu úverového portfólia podnikom okrem zlyhaných úverov indikuje aj podiel úverov, ktoré nie sú v omeškani, ktorého mediánová hodnota za banky v priebehu tretieho štvrt'roka pomerne výrazne poklesla z 93 % na 89 %. Nárast omeškania úverov bol zreteľný hlavne v pásme do 90 dní, kde sa ku koncu septembra 2009 nachádzalo 4,4 % (v zmysle mediánu) objemu podnikových úverov. Pokiaľ by delikvencia týchto úverov pokračovala aj v poslednom kvartáli roka, potom je tu hrozba ďalšieho prílivu zlyhaných úverov pre bankový sektor. Medián omeškania presahujúceho 90 dní vzrástol v sledovanom období iba mierne, avšak výrazný skok na takmer 10 % zaznamenal horný kvartil rozdelenia.

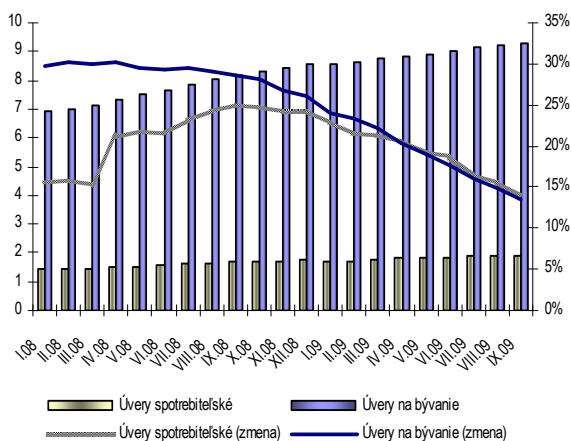
Graf 16 Vývoj úverov podnikom podľa omeškaní

- Zdroj: NBS.
- Na grafe sú prostredníctvom mediánu, dolného a horného kvartilu zobrazené podiely úverov bez omeškania, s omeškaním do 90 dní a nad 90 dní na celkových úveroch podnikom.

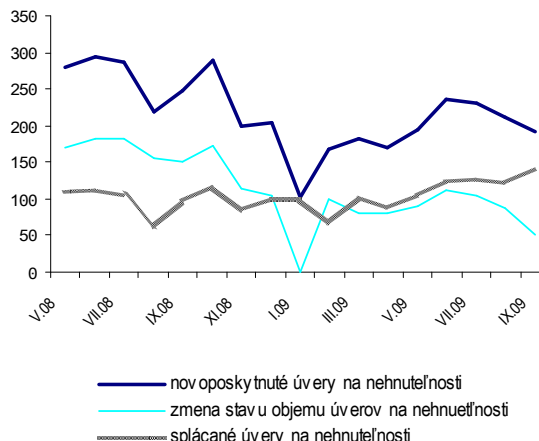
Trend poklesu tempa rastu úverov domácnostiam pokračoval aj v treťom štvrt'roku 2009

Graf 17 Vývoj úverov domácnostiam

- Zdroj: NBS.
- Údaje na ľavej osi sú v mld. EUR.

Graf 18 Vývoj úverov na nehnuteľnosti

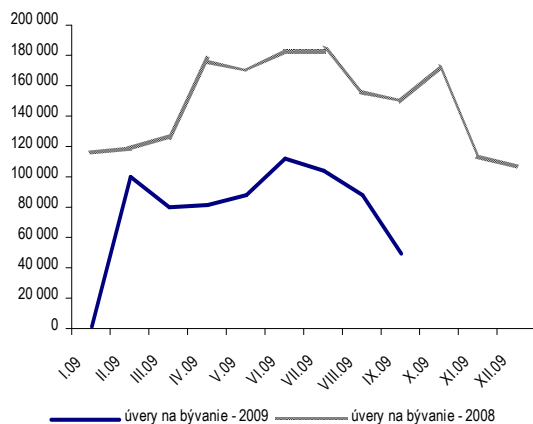
- Zdroj: NBS.
- Údaje na ľavej osi sú v mil. EUR.

Tretí štvrt'rok 2009 bol poznamenaný pokračujúcim poklesom tempa rastu úverov domácnostiam. V porovnaní s podnikovým sektorom sa však banky stále pohybovali v kladných číslach. Aj v porovnaní s viacerými štátmi EÚ bolo tempo rastu úverov stále pomerne vysoké.

Rast stavu úverov na bývanie je ovplyvnený najmä objemom nových úverov na bývanie a objemom splácaných úverov na bývanie. Dlhodobejšie je možné pozorovať pokles objemu nových úverov, ktorý sa výraznou mierou podieľal na miernejšom raste stavu úverov. Od začiatku roka 2009 je však možné identifikovať oživenie pri objeme nových úverov. Napriek tomu tempo rastu stavu úverov stále klesá. Dôvodom takéhoto vývoja môže byť vyššia miera splácania úverov, ktorá súvisí najmä so snahou klientov bánk refinancovať staré úvery úvermi s nižšími úrokovými sadzbami. Veľká časť nových úverov sa tak využíva na splácanie starých úverov pri výhodnejších trhových podmienkach.

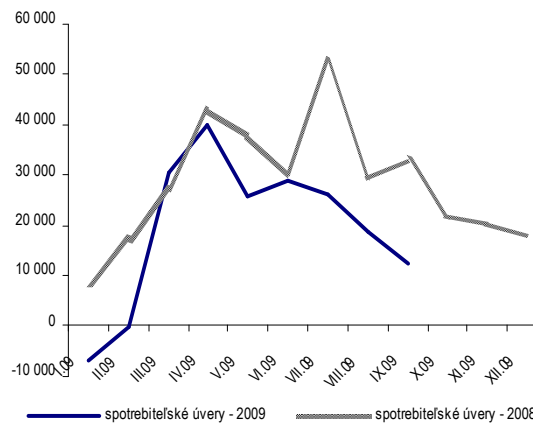
V porovnaní s vývojom v minulom roku sa prepád v úverovaní prejavil najmä pri úveroch na bývanie, pričom rozdiel medzi stavom úverov v roku 2008 a 2009 sa v priebehu roka 2009 ešte zväčšoval.

Graf 19 Medzimesačné zmeny stavu úverov – úvery na bývanie

- Zdroj: NBS.
- Údaje na ľavej osi sú v tis. EUR.

Graf 20 Medzimesačné zmeny stavu úverov – spotrebiteľské úvery

- Zdroj: NBS.
- Údaje na ľavej osi sú v tis. EUR.

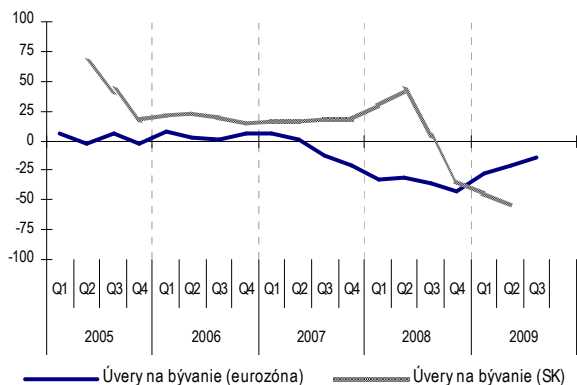
U viacerých bánk sa štandardy na úvery obyvateľstvu nemenili

Banky aj v treťom štvrtroku 2009 pokračovali v sprísňovaní štandardov. Tempo sprísňovania však bolo opäť miernejšie ako v predchádzajúcich obdobiach. Z troch sledovaných bánk štandardy sprísnila už iba jedna banka. Na druhej strane treba však podotknúť, že štandardy na úvery domácnostiam sú kumulatívne sprísňované už od druhého polroka 2008.

Celkovo môžeme povedať, že pohľad bánk na rizikovosť sektora sa stabilizoval. Banky však naďalej negatívne vnímajú budúci ekonomický vývoj a situáciu na trhu nehnuteľností.

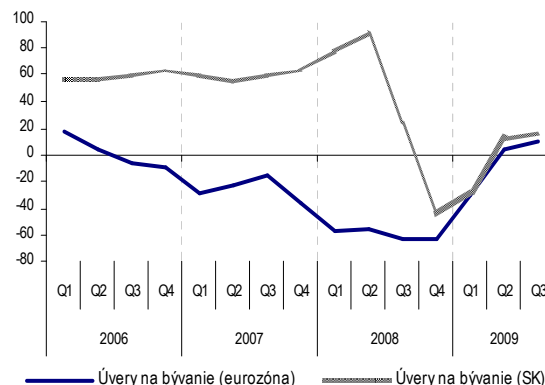
Na pokles tempa úverov vplýval v treťom štvrtroku aj stagnujúci dopyt zo strany klientov, ktorý bol negatívne ovplyvnený najmä nepriaznivými ekonomickými vyhlídkami zo strany klientov. Na druhej strane vybrané banky signalizovali mierne oživenie dopytu, najmä z dôvodu poklesu cien nehnuteľností a poklesu klientskych úrokových sadzieb.

Graf 21 Vývoj úverových štandardov na úvery obyvateľstvu

- Zdroj: NBS.
- Údaje vyjadrujú čisté percentuálne podiely; negatívne hodnoty vyjadrujú spríšňovanie štandardov.

Graf 22 Vývoj dopytu po úveroch v sektore obyvateľstva

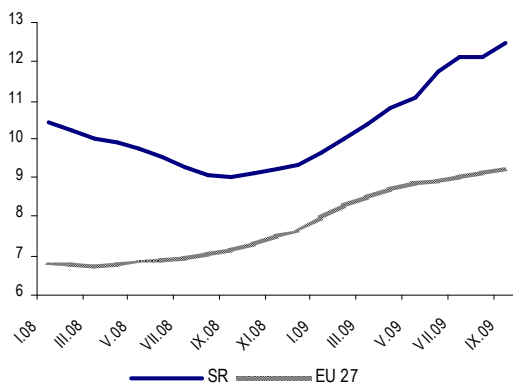

- Zdroj: NBS.
- Údaje vyjadrujú čisté percentuálne podiely; negatívne hodnoty vyjadrujú pokles dopytu.

Rast nezamestnanosti v tret'om štvrt'roku bol tvorený najmä absolventmi škôl

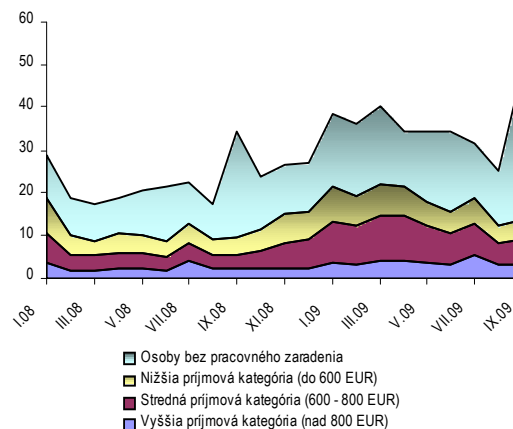
Aj v tret'om štvrt'roku pokračovali trendy, ktoré negatívne vplývali na finančnú pozíciu obyvateľstva. Podstatný bol najmä vývoj v nezamestnanosti, keďže strata zamestnania člena domácnosti vplýva v najväčšej miere na schopnosť splácať úvery. V sektore obyvateľstva bol zaznamenaný aj pokles tempa rastu príjmov obyvateľstva, čo negatívne ovplyvňovalo splácanie najmä spotrebiteľských úverov. Vzhľadom na relatívne prijateľný pomer úverových splátok k príjmom (približne 30%) pri úveroch na bývanie, nižšie tempo rastu príjmov by nemalo ovplyvniť platobnú disciplínu pri tomto type úverov.

Graf 23 Vývoj miery nezamestnanosti

- Zdroj: Štatistický úrad SR, Eurostat.
- Údaje sú v percentách.

Graf 24 Vývoj prírastku novoprijatých uchádzačov o zamestnanie v členení podľa príjmových skupín

- Zdroj: MPSVaR SR, vlastné prepočty.
- Údaje vyjadrujú počet ľudí v tisícach.
- Rozdelenie do jednotlivých tried vychádza z členenia podľa hlavných tried KZAM.

V prípade celkovej miery nezamestnanosti pokračoval negatívny trend aj počas tretieho kvartálu, keď miera nezamestnanosti stúpila z 11,8 % z konca júna na 12,5 % ku koncu septembra.

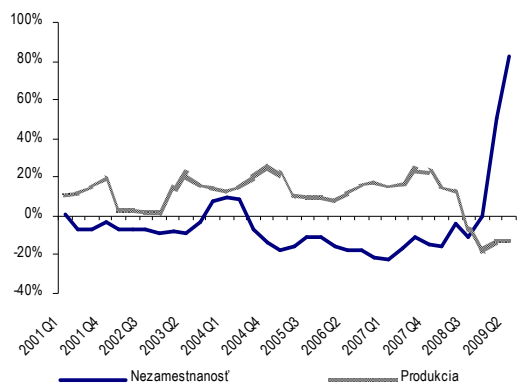
Z pohľadu rizika nesplácania úverov je podstatné sledovanie rastu nezamestnanosti podľa jednotlivých skupín obyvateľstva. Pri detailnejšom pohľade na rast nezamestnanosti tak môžeme vidieť aj niekoľko pozitívnych trendov. Ide najmä o fakt, že rast nezamestnanosti v treťom štvrtroku 2009 bol tvorený najmä osobami bez predošlého pracovného zaradenia, t.j. najmä absolventmi škôl, ktoré vykazujú len minimálnu mieru zadlženia v bankách. Na druhej strane v treťom štvrtroku, v porovnaní s vysokými počtami z obdobia január až júl 2009, poklesol počet novoprijatých uchádzačov o zamestnanie, ktorí už predtým boli zamestnaní.

Napriek zníženiu počtu novoprijatých uchádzačov o zamestnanie s predchádzajúcim pracovným zaradením, oproti prvým siedmym mesiacom roka 2009, počty ostávajú stále vyššie v porovnaní s predchádzajúcimi rokmi, hlavne čo sa týka strednej príjmovej kategórie. To znamená stále vyššie kreditné riziko pre banky oproti predchádzajúcim rokom, hlavne v prípade spotrebiteľských úverov, ktoré sú rovnomernejšie rozložené medzi príjmovými skupinami v porovnaní s úvermi na bývanie.

Negatívne trendy z podnikového sektora by sa mali nepriaznivo prejavovať na finančnej pozícii obyvateľstva najmä do konca prvého štvrtroku 2010

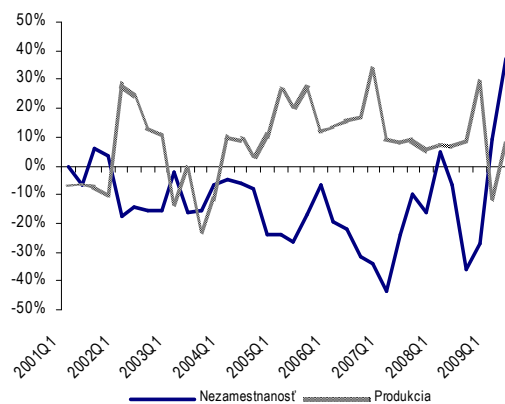
Ďalší vývoj nezamestnanosti obyvateľstva bude do veľkej miery ovplyvnený situáciou v podnikovom sektore. Ten zaznamenal výrazné zhoršenie ukazovateľov najmä v prvom a druhom štvrtroku 2009. Situácia sa už mierne zlepšila v treťom štvrtroku. Podnikový sektor je však naďalej v pomerne náročnej pozícii, pričom viaceré ukazovatele (najmä využitie výrobných kapacít) naznačujú len malú pravdepodobnosť zvyšovania zamestnanosti.

Graf 25 Vývoj produkcie a nezamestnanosti v priemyselnej výrobe

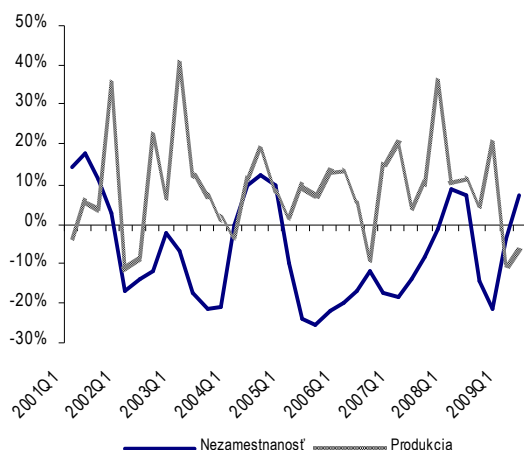
- Zdroj: Štatistický úrad SR.
- Na grafe je znázornená medziročná percentuálna zmena produkcie a nezamestnanosti.

Graf 26 Vývoj produkcie a nezamestnanosti v stavebníctve

- Zdroj: Štatistický úrad SR.
- Na grafe je znázornená medziročná percentuálna zmena produkcie a nezamestnanosti.

Graf 27 Vývoj produkcie a nezamestnanosti v sektore obchodu

- Zdroj: Štatistický úrad SR.
- Na grafe je znázornená medziročná percentuálna zmena produkcie a nezamestnanosti.

Z pohľadu rizikovosti úverov domácnostiam je tak podstatná otázka prenesenia negatívnych trendov z podnikového sektora na obyvateľstvo. Za týmto účelom sme sa pokúšali nájsť vzťah medzi vybranými ukazovateľmi podnikového sektora (vývoj produkcie a indikátora dôvery) a zmenou nezamestnanosti, pričom sme použili pomerne jednoduché štatistické nástroje¹. Prepojenie sa potvrdilo najmä v roku 2009, pričom výsledky takejto jednoduchej analýzy naznačujú, že zhoršenie by sa malo premietnuť do stavu nezamestnanosti v období už od troch do šiestich mesiacov. Vzhľadom na posledný vývoj v podnikovom sektore, výraznejší rast nezamestnanosti je tak možné očakávať ešte na konci roka 2009 a začiatkom roka 2010.

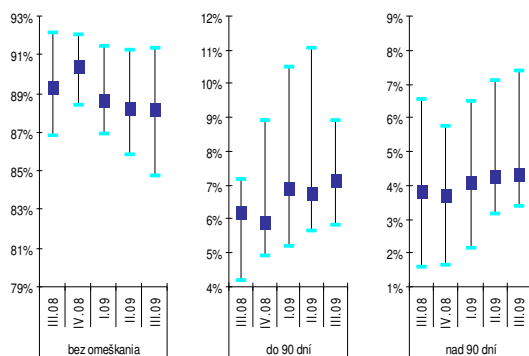
Zlyhané úvery v treťom štvrtroku stúpili

Zhoršovanie finančnej pozície obyvateľstva sa prejavilo na aj na ich schopnosti uhrádzať záväzky bankám. V treťom štvrtroku pokračoval rast úverov s omeškaním, keď mediánová hodnota úverov s omeškaním do 90 dní bola už na úrovni 7,2%. Zároveň všetky banky aktívne v tomto sektore zaznamenali výrazný nárast zlyhaných úverov. Na úrovni sektora stúpol objem zlyhaných úverov k septembru 2009 od začiatku roka o viac ako 200 mil. EUR, čo predstavuje nárast objemu o takmer polovicu.

Podobne ako v prvom polroku 2009, vo vzťahu k poskytnutému objemu úverov, zlyhávali najmä spotrebiteľské úvery a prečerpania na bežných účtoch. Tie tvorili približne polovicu z nárastu objemu zlyhaných úverov od začiatku roka. Tento vývoj je viac menej v súlade s vývojom finančnej pozície domácností na Slovensku, keď od začiatku roka boli zaznamenané negatívne trendy najmä pri nižších a stredných príjmových skupinách. Tie sa pomerne výraznou mierou podieľajú na spotrebiteľských úveroch a prečerpaniach na bežných účtoch.

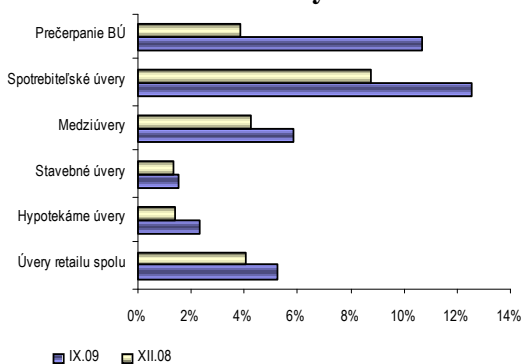
¹ Vzťah medzi vývojom medziročnej percentuálnej zmeny nezamestnanosti a produkcie, resp. indikátorom priemyselnej dôvery, sa skúmal jednoduchou lineárnou regresiou, použili sa štvrtročné údaje a skúmali sa rôzne oneskorené hodnoty vysvetľujúcich veličín.

Graf 28 Vývoj úverov obyvateľstvu podľa omeškaní

- Zdroj: NBS.
- Na grafe sú prostredníctvom mediánu, dolného a horného kvartilu zobrazené podiely úverov bez omeškania, s omeškaním do 90 dní a nad 90 dní na celkových úveroch obyvateľstvu.

Graf 29 Podiel zlyhaných úverov domácnostiam na celkových úveroch

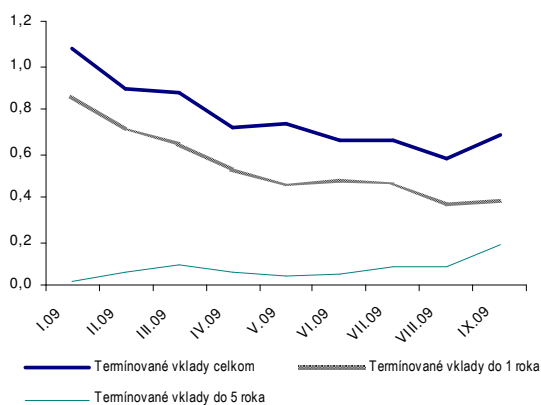

- Zdroj: NBS.

Vklady obyvateľstva pokračovali v poklese

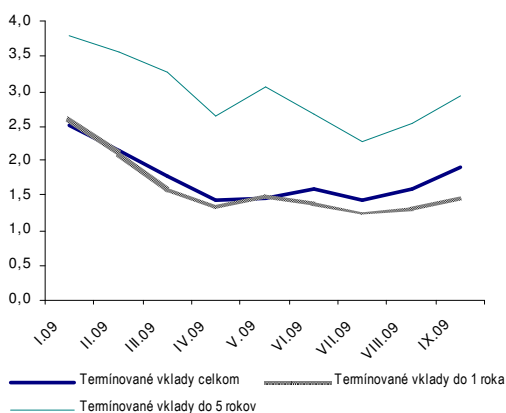
Celkové vklady domácností vykazujú klesajúcu tendenciu od februára 2009, keď kulminovali na úrovni 23 mld. EUR. Ku koncu septembra celkový objem poklesol o vyše 3 %. K tomuto poklesu prispeli aj netermínované, aj termínované vklady, ktoré tvoria 36 %, resp. 58 % celkových vkladov. Treba však poznamenať, že napriek poklesu je objem tak termínovaných ako aj netermínovaných vkladov na úrovni objemu z konca roka 2008.

Graf 30 Vývoj objemu novoprijatých termínovaných vkladov

- Zdroj: NBS.
- Údaje sú v mld. EUR.

Graf 31 Vývoj úrokových sadzieb na novoprijaté termínované vklady

- Zdroj: NBS.
- Údaje sú v percentách.

Kým netermínované vklady rástli až do konca apríla a vykazovali iba nepatrný pokles v nasledujúcich mesiacoch (o 1,3 %), termínované vklady začali prudko klesať od februára, do konca septembra poklesli o vyše 8 %, pričom tento pokles bol spôsobený hlavne odlivom peňazí z termínovaných účtov so splatnosťou do 1 roka. Pri tomto trende zrejme zohrali úlohu peniaze vložené na termínované účty pred koncom roka 2008 kvôli zavedeniu eura, ktoré mali kratšie splatnosti (3 mesiace až 1 rok), a ktoré začali maturovať od februára. Toto

tvrdenie je podložené aj faktom, že práve banky, u ktorých sme pozorovali najväčší nárast termínovaných vkladov do 1 roka, zaznamenávajú v tomto období najväčší odliv peňazí.

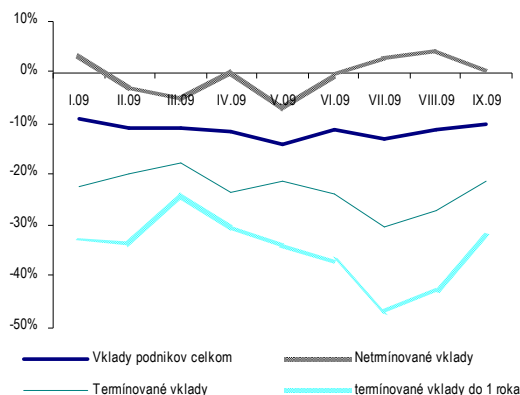
Na druhej strane, v septembri 2009 stúpili novoprijaté termínované vklady, čo naznačuje, že časť z maturujúcich vkladov ostáva v bankách. Tento trend je vysvetliteľný aj vývojom úrokových sadzieb na tieto vklady, ktoré stúpili ku koncu septembra pri každej splatnosti. Tento nárast bol zrejme spôsobený aj konkurenčným tlakom, keďže podobný nárast sme nezaznamenali ani v prípade medzibankových úrokových sadzieb, ani v prípade výnosu štátnych dlhopisov.

Mierny rast podnikových vkladov naznačuje zlepšenie finančnej pozície podnikov

Podnikové vklady, ktoré naďalej ostávajú volatilnejšou zložkou pasív ako vklady retailu, vykazovali v treťom štvrtroku mierne pozitívny obrat oproti koncu druhého štvrtroka. Na náraste celkového objemu sa odrazil mierny nárast termínovaných vkladov a iba nepatrný pokles netermínovaných vkladov v septembri.

Positívne možno hodnotiť pri termínovaných vkladoch fakt, že zvýšenie celkového objemu bolo spôsobené nie len vyšším prílevom nových vkladov, resp. predĺžením maturujúcich účtov, ale aj nižším čistým odlivom finančných prostriedkov, čo môže značiť mierne zlepšenie likvidnej situácie podnikového sektora.

Graf 32 Vývoj medziročnej zmeny podnikových vkladov

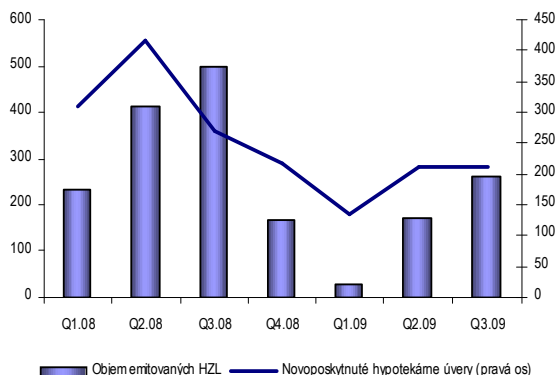
- Zdroj: NBS.

Objem nových emisií HZL v treťom štvrtroku 2009 pokračoval v raste

V treťom štvrtroku 2009 banky emitovali HZL v objeme takmer 260 mil. EUR. To znamená, že po minimálnom objeme emisií v prvom štvrtroku, už druhý štvrtrok po sebe celkový objem emisií rástol. Jednak to súvisí s priaznivejšími podmienkami na finančných trhoch ale aj s vývojom hypotekárnych úverov, ktoré naďalej rástli.

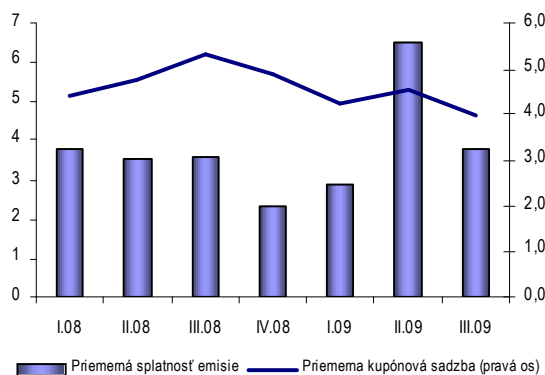
Positívne z hľadiska trhových podmienok je, že priemerná splatnosť emisií sa zvýšila na úroveň prvých troch štvrtrokov 2008, v druhom štvrtroku 2009 ich dokonca prevyšovala. Kupónové sadzby na druhej strane poklesli, z posledných 8 emisií 6 má fixnú kupónovú sadzbu 3,5 %, resp. 3,6 %, zvyšné dve emisie majú plávajúcu sadzbu trojmesačný EURIBOR + 1,4 % resp. 1,15 %. Marže 1,4 a 1,15 % sú však naďalej vyššie, ako boli marže na trojmesačný EURIBOR v predchádzajúcich obdobiach, čo môže značiť pretrvávajúce vyššie vnímanie kreditného rizika.

Graf 33 Vývoj emisie hypotekárnych záložných listov

- Zdroj: NBS.
- Údaje na ľavej aj pravej osi sú v mil. EUR.

Graf 34 Vývoj priemernej splatnosti a priemernej kupónovej sadzby na emitované HZL

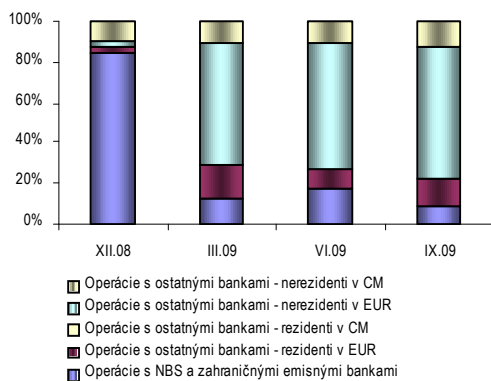

- Zdroj: NBS.
- Údaje na ľavej osi sú v rokoch, údaje na pravej osi sú v percentách.
- Na grafe sú znázornené vážené priemery vážené nominálnou hodnotou emitovaných HZL.

Pri medzibankových operáciách banky zvýšili objem refinančných operácií s NBS

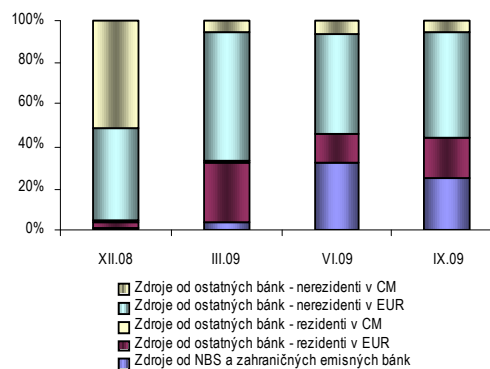
Štruktúra medzibankového trhu sa v treťom štvrtroku výrazne nemenila. Po ukončení sterilizačných REPO obchodov a následnom odlive veľkej časti zdrojov od zahraničných bánk na prelome rokov 2008 a 2009 ostávajú najvýznamnejšie položky na aktívnej aj na pasívnej strane operácií so zahraničnými finančnými inštitúciami.

Graf 35 Štruktúra medzibankových aktív

- Zdroj: NBS.

Graf 36 Štruktúra medzibankových pasív

- Zdroj: NBS.

Banky aj treťom štvrtroku 2009 zvýšili vystavenie voči zahraničným bankám, keď ku koncu septembra tieto aktivity tvorili už 59 % medzibankových aktív. Tieto úvery, podobne ako v predchádzajúcom prípade, majú prevažne maturitu do 3 mesiacov.

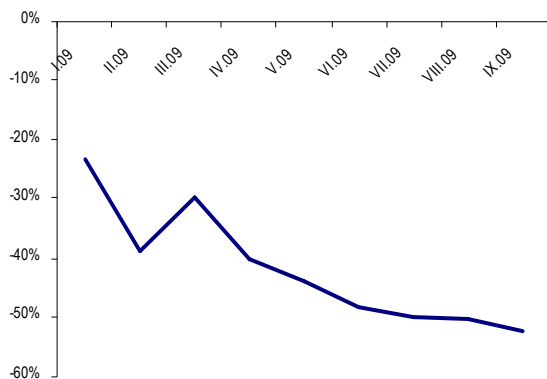
Banky v druhom a treťom štvrtroku 2009 vo väčšej miere začali využívať refinančné operácie s NBS. Kým do konca minulého roka vykázala vyšší objem refinančných operácií s NBS iba jedna banka, počas roka 2009 začalo využívať tieto operácie čoraz viac bánk. Celkovo tak tieto zdroje ku koncu septembra tvorili vyše 25 % zdrojov od bánk.

4. FINANČNÁ POZÍCIA BANKOVÉHO SEKTORA

Ziskovosť bankového sektora v medziročnom porovnaní klesala aj v treťom štvrtroku 2009

Čistý zisk po zdanení pokračoval v prepade oproti minulému roku aj v treťom štvrtroku 2009, aj keď v miernejšom tempe, ako v prvom polroku. Ku koncu septembra poklesol čistý zisk po zdanení v ročnom porovnaní o niečo vyše 52 %. Stratu okrem niektorých pobočiek zahraničných bánk, z ktorých väčšina vykázala stratu aj v rovnakom období minulého roka, vykázali celkovo štyri banky. Vo väčšine bánk však strata nepresahuje 3 % vlastných zdrojov.

Graf 37 Vývoj medziročnej zmeny čistého zisku za bankový sektor

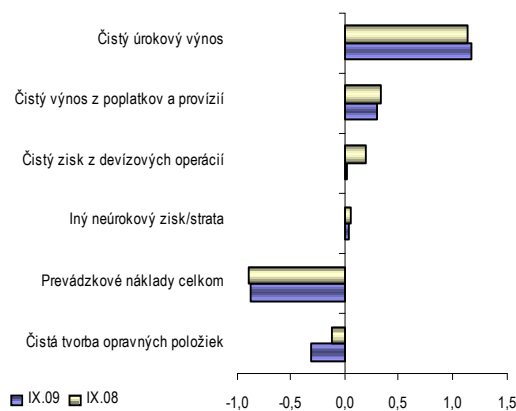

- Zdroj: NBS.

Prepad čistého zisku je pozorovateľný aj na vývoji ukazovateľov ROA a ROE. Rentabilita aktív poklesla v medziročnom porovnaní ku koncu septembra z 0,9 % na 0,5 % a rentabilita vlastných zdrojov z 13,9 % na 6,2 %.

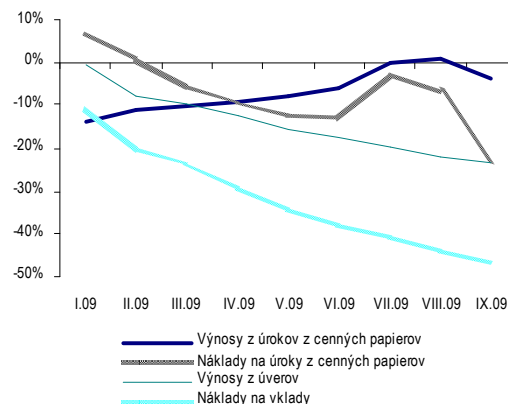
Štruktúra ziskovosti sa počas tretieho štvrtroka nemenila

Graf 38 Hlavné položky ziskovosti bánk

- Zdroj: NBS.
- Údaje sú v mld. EUR.

Graf 39 Vývoj medziročnej zmeny položiek čistých úrokových príjmov

- Zdroj: NBS.

Štruktúra ziskovosti sa výrazne nemenila počas tretieho štvrťroka. Z hrubého príjmu si udržali kladný, aj keď mierny rast čisté úrokové príjmy. Ich medziročný rast sa zvýšil ku koncu septembra na 3,2 % (1,5 % v marci a 2,4 % v júni), aj keď ešte stále hlboko zaostávajú od dvojciferného rastu z predchádzajúcich rokov. Kladná medziročná zmena čistých úrokových príjmov je následkom rýchlejšieho poklesu úrokových nákladov (46,8 % ku koncu septembra) ako úrokových príjmov (23,4 %), aj keď u oboch položiek sme pozorovali zvyšujúci sa medziročný pokles.

Banky pokračovali v medziročnom znižovaní prevádzkových nákladov. V porovnaní s minulým rokom bol zaznamenaný už spomínaný negatívny dopad prijatia eura na príjmy z devízových operácií.

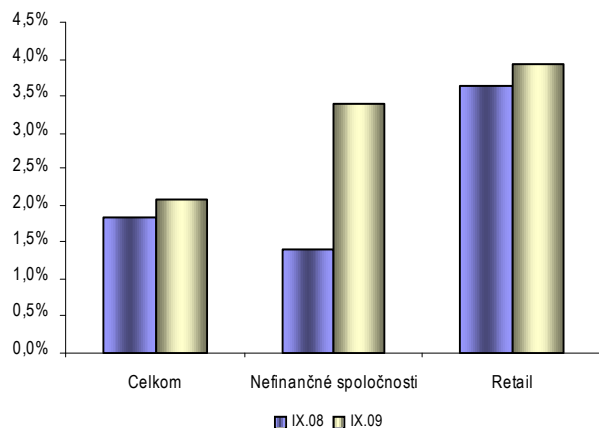
V priebehu celého roka 2009 sa neustále zvyšovali náklady na tvorbu opravných položiek, čo aj v treťom štvrťroku prispievalo k prehlbovaniu medziročného poklesu zisku.

Čisté úrokové rozpätie stúplo v dôsledku nižšieho poklesu výnosovosti aktív ako nákladovosti pasív

Vývoj úrokových príjmov bánk bol od začiatku roka ovplyvnený viacerými faktormi. V dôsledku krízy boli banky negatívne ovplyvnené výpadkom úverov, či už v sektore podnikov, alebo obyvateľstva. Výrazný vplyv na celkové úrokové príjmy mala úroková politika bánk. Aj vďaka nej banky dokázali napriek výpadku úverov zaznamenať mierny rast úrokových príjmov.

Čisté úrokové rozpätie, t. j. rozdiel medzi výnosovosťou úverov a nákladovosťou vkladov, stúplo v treťom štvrťroku 2009 medziročne z 1,83 % na 2,10 %. Úrokové rozpätie pritom stúplo pri oboch hlavných položkách, aj v prípade nefinančných spoločností, aj v prípade obyvateľstva. V prípade nefinančných spoločností bol nárast rozpätia spôsobený menším poklesom výnosovosti aktív ako nákladovosti pasív, v prípade obyvateľstva sme zaznamenali stagnáciu výnosovosti aktív a pokles nákladovosti pasív.

Graf 40 Čisté úrokové rozpätie

- Zdroj: NBS.
- Údaje na zvislej osi vyjadrujú čisté úrokové rozpätie v percentách.

Rast úrokových marží na nové úvery podnikom a na úvery na nehnuteľnosti poskytnuté obyvateľstvu

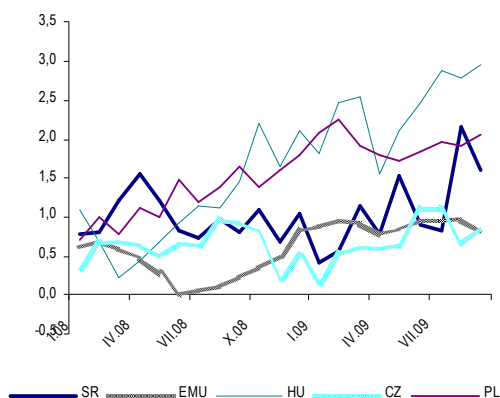
Pri hodnotení úrokovej politiky bánk je dôležitý pohľad na vývoj úrokových sadzieb v porovnaní s vývojom sadzieb na medzibankovom trhu, ktoré sú v mnohých prípadoch chápané ako referenčné sadzby, od ktorých sa viac menej odvíjajú sadzby na úvery klientom.

Úrokové sadzby na nové úvery poskytnuté podnikovému sektoru sa v prvých troch štvrtrokoch 2009 znižovali. Prejavila sa tak pomerne úzka naviazanosť úrokových sadzieb na úvery podnikom na vývoj medzibankových sadzieb. Samotný pokles medzibankových sadzieb sa však na poklese sadzieb na nové úvery podnikom neprejavil v plnej miere. Dôvodom je najmä nárast kreditného rizika podnikového sektora v dôsledku zhoršujúcej sa ekonomickej situácie. Marže na nové úvery podnikom, poskytované slovenskými bankami, dosahovali v porovnaní s ostatnými krajinami jednu z najnižších úrovní.

Pri úrokových sadzbách na novoposkytnuté úvery obyvateľstvu na bývanie s fixáciou do 1 roka je možné pozorovať trend nárastu úrokových marží počas troch štvrtrokov 2009 v takmer všetkých krajinách. Marže na Slovensku patrili medzi najvyššie z porovnávaných krajín. Pri úveroch na bývanie s fixáciou od 1 do 5 rokov pozorujeme podobné trendy. Marže v slovenských bankách dosiahli v porovnaní s inými krajinami najvyššiu úroveň.

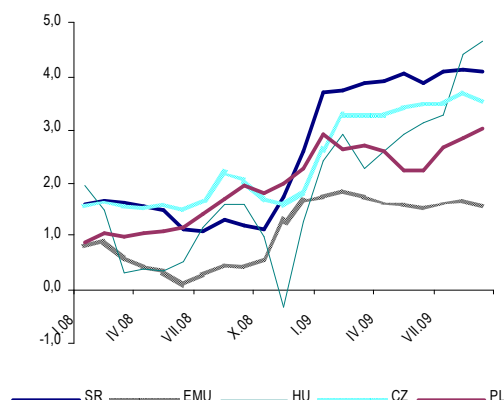
V prípade spotrebiteľských úverov s fixáciou do 1 roka sa nedá pozorovať zvýšenie úrokových marží v takej miere, ako v prípade úverov na nehnuteľnosti. Pri spotrebiteľských úveroch boli marže na Slovensku porovnateľné s maržami v eurozóne a nižšie ako v okolitých krajinách.

Graf 41 Porovnanie vývoja úrokových marží na podnikové úvery s fixáciou sadzby do jedného roka vo vybraných krajinách

- Zdroj: NBS, ECB, národné centrálné banky.
- Údaje sú v percentuálnych bodoch za podnikové úvery (okrem prečerpaní na bežných účtoch) s objemom nad 1 mil. EUR.
- Marže pri úveroch s fixáciou úrokovej sadzby do 1 roka predstavujú rozdiel medzi klientskymi sadzbami a medzibankovými sadzbami s ročnou splatnosťou.

Graf 42 Vývoj úrokových marží na úvery na nehnuteľnosti s fixáciou do 1 roka

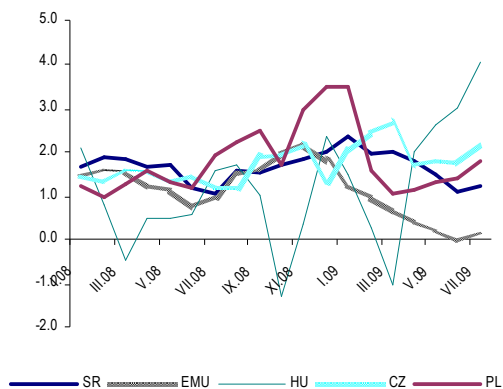

- Zdroj: NBS, ECB, národné centrálné banky.
- Údaje sú v percentuálnych bodoch.
- Úrokové marže sa vypočítali ako rozdiel klientskej úrokovej sadzby a medzibankovej sadzby so splatnosťou do 1 roka.

Treba však poznamenať, že banky môžu pri stanovení klientskej sadzby zohľadniť nie len fixáciu daného úveru, ale aj maturitu, t.j. dodatočné náklady spojené so získavaním zdrojov do splatnosti úveru. Táto likvidná prirážka by mala zohľadniť schopnosť banky financovať sa dlhopismi, preto sme túto prirážku aproximovali rozdielom medzibankových, resp. swapových sadzieb a výnosmi 5 ročných štátnych dlhopisov. Okrem likvidnej prirážky by mali tieto štátne dlhopisy v sebe zahŕňať aj kreditné riziko spojené s ratingom danej krajiny, ktorá tiež vplyva na cenu, za akú je schopná daná banka získať zdroje na medzibankovom trhu. Nakoľko výnosová krivka eurových swapových sadzieb sa stala ku koncu sledovaného

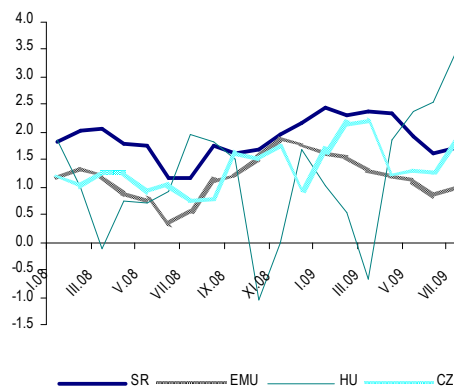
obdobia strmšia ako v prípade okolitých štátov, po odrátaní likvidnej prirážky sa marže Slovenskej republiky pohybovali na úrovni okolitých krajín. V prípade úverov na nehnuteľnosti s fixáciou do 1 roka boli marže na konci sledovaného obdobia mierne nižšie ako v okolitých štátoch a vyššie ako v eurozóne, v prípade úverov na nehnuteľnosti s fixáciou od 1 do 5 rokov boli mierne vyššie ako v okolitých štátoch.

Graf 43 Vývoj úrokových marží na úvery na nehnuteľnosti s fixáciou do 1 roka po zohľadnení likvidnej prirážky

- Zdroj: NBS, ECB, národné centrálné banky.
- Údaje sú v percentuálnych bodoch.
- Úrokové marže sa vypočítali ako rozdiel klientskej úrokovej sadzby a výnosov štátnych dlhopisov s 5 ročnou maturitou.

Graf 44 Vývoj úrokových marží na úvery na nehnuteľnosti s fixáciou od 1 do 5 rokov po zohľadnení likvidnej prirážky

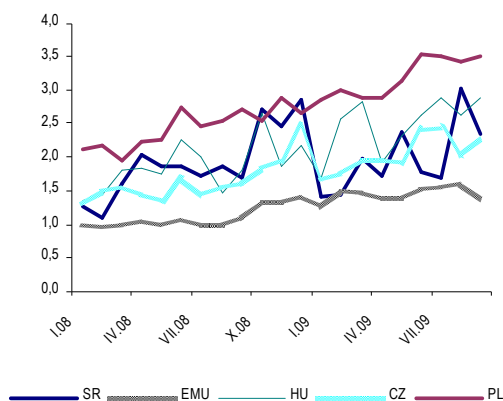
- Zdroj: NBS, ECB, národné centrálné banky.
- Údaje sú v percentuálnych bodoch.
- Úrokové marže sa vypočítali ako rozdiel klientskej úrokovej sadzby a výnosov štátnych dlhopisov s 5 ročnou maturitou.

Úrokový diferenciál bol v prípade podnikového sektora porovnateľný s ostatnými krajinami; vyššia úroveň diferenciálu sa prejavila v prípade úverov poskytnutých domácnostiam

Pri analyzovaní úrokových príjmov je potrebné brať do úvahy aj úrokovú politiku bánk na pasívnej strane. Úrokový diferenciál, resp. rozdiel medzi úrokovými sadzbami na úvery a vklady, sa v prípade podnikového sektora mierne zvyšoval počas roka 2009. Tento trend je zrejme daný výraznejším poklesom vkladových ako úverových sadzieb. Vývoj na Slovensku je porovnateľný s vývojom v Maďarskej a Českej republike, najvyššie boli počas sledovaného obdobia úrokové diferenciály v Poľsku, najnižšie v eurozóne.

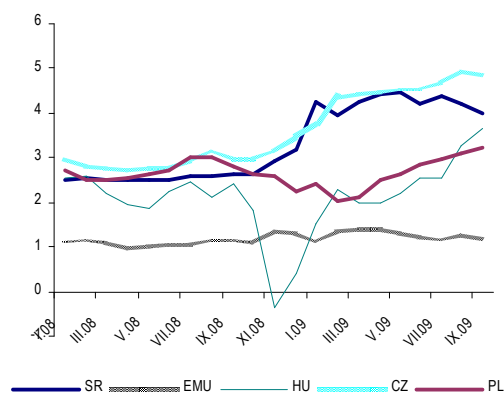
V prípade sektora domácností bol zaznamenaný výraznejší rast rozdielu medzi úrokovými sadzbami na úvery a vklady najmä pri úveroch na nehnuteľnosti. Dokonca v rámci porovnania s rôznymi krajinami Slovensko spoločne s ČR vykazovalo najvyššie úrovne. V prípade spotrebiteľských úverov boli úrokové diferenciály na Slovensku ku koncu sledovaného obdobia na úrovni eurozóny a medzi najnižšími z porovnávaných krajín.

Graf 45 Porovnanie vývoja úrokového diferenciálu v sektore podnikov vo vybraných krajinách

- Zdroj: NBS, ECB, národné centrálné banky.
- Údaje sú v percentuálnych bodoch a vyjadrujú rozdiel úrokových sadzieb za nové podnikové úvery s fixáciou do jedného roka (okrem prečerpaní na bežných účtoch) s objemom nad 1 mil. EUR a nových termínovaných vkladov podnikov s maturitou do jedného roka.

Graf 46 Rozdiel úrokových sadzieb na úvery na nehnuteľnosti s fixáciou do 1 roka a termínovanými vkladmi so splatnosťou do 1 roka

- Zdroj: NBS, ECB, národné centrálné banky.
- Údaje sú v percentuálnych bodoch a vyjadrujú rozdiel úrokových sadzieb na nové úvery obyvateľstvu s fixáciou do jedného roka a nových termínovaných vkladov obyvateľstva s maturitou do jedného roka.

Pokles čistých neúrokových príjmov; mierny pokles prevádzkových nákladov

Čisté neúrokové príjmy poklesli v medziročnom porovnaní ku koncu septembra celkovo o skoro 36 %. K tomuto poklesu prispeli obe hlavné položky neúrokových príjmov, keď čistý príjem z poplatkov a provízií poklesol o viac ako 11 % a čistý príjem z devízových operácií (spolu s čistým príjmom z menových termínovaných operácií a opcí) o 85 %.

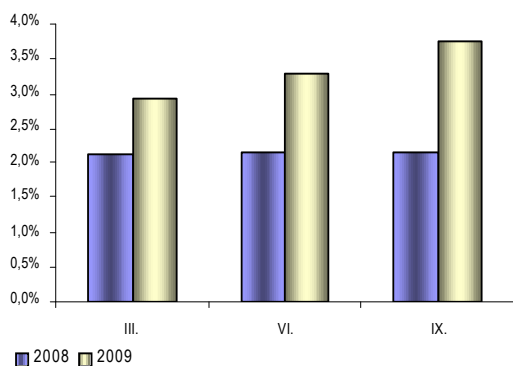
K tomu, že čistý zisk v medziročnom porovnaní neklesol o viac, prispel vývoj prevádzkových nákladov. Kým v minulom roku rástli tieto náklady v medziročnom porovnaní v priemere o 8,5 %, v roku 2009 ich medziročný rast ani v jednom mesiaci nepresiahol 3 %, v poslednom štvrtroku sme dokonca pozorovali pokles o 1 %.

Výrazný nárast tvorby opravných položiek aj počas tretieho štvrtroka 2009

K medziročnému poklesu čistého zisku naďalej výrazne prispieva nárast opravných položiek v dôsledku zhoršujúceho sa úverového portfólia bánk. Čistá tvorba rezerv a opravných položiek stúpla v medziročnom porovnaní ku koncu septembra o skoro 166 %.

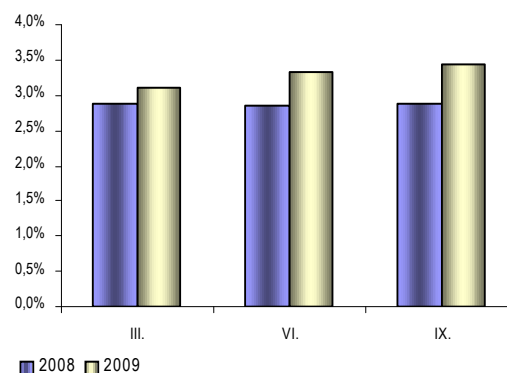
Tvorba opravných položiek v medziročnom porovnaní stúpla tak v prípade podnikov, ako aj v prípade obyvateľstva. Kým v prípade podnikového sektora opravné položky k úverom ku koncu septembra stúpili o skoro 65 % na 3,73 % z celkových podnikových úverov, pri obyvateľstve bol tento nárast miernejší, niečo pod 36 %. Opravné položky na úvery obyvateľstvu tvorili tak 3,44 % z celkových úverov obyvateľstvu.

Graf 47 Podiel opravných položiek na celkových úveroch – nefinančné spoločnosti

- Zdroj: NBS.

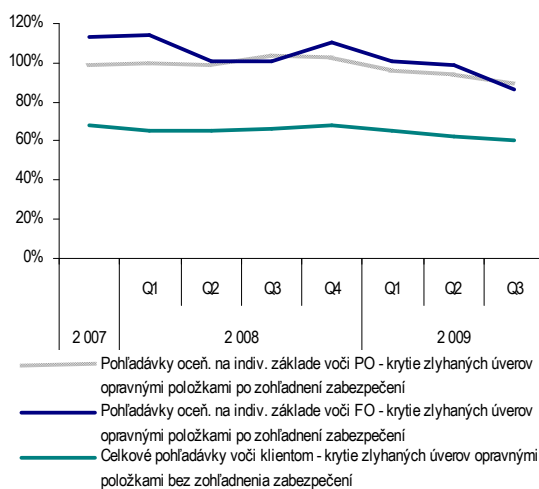
Graf 48 Podiel opravných položiek na celkových úveroch – sektor obyvateľstva

- Zdroj: NBS.

Krytie zlyhaných úverov opravnými položkami sa počas prvých troch štvrtrokov 2009 postupne znížilo. Ako naznačujú údaje pri úveroch oceňovaných individuálne, kde sú k dispozícii aj nárokovateľné hodnoty zabezpečenia, pokleslo aj krytie nezabezpečenej časti zlyhaných úverov, a to pri úveroch právnickým aj fyzickým osobám.

Graf 48 Podiel opravných položiek na zlyhaných úveroch

- Zdroj: NBS.

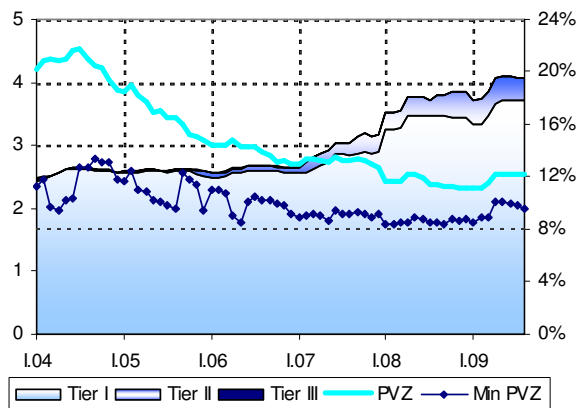
V treťom štvrtroku 2009 si banky udržiavali stabilnú kapitálovú pozíciu

Banky si na konci tretieho štvrtroka 2009 udržiavali stabilnú úroveň vlastných zdrojov, potrebných na krytie prípadných budúcich strát z úverov. Kapitál na terajšiu úroveň navýšili hlavne počas prvého polroka 2009, prevažne zo zisku vytvoreného v roku 2008. Medziročne sa vlastné zdroje bankového sektora zvýšili o 7,31%, prevažne dôsledkom navýšenia ich najkvalitnejšej zložky, Tier 1 kapitálu. Oproti júnu došlo k ich miernemu poklesu o - 0,36%.

Priemerná hodnota ukazovateľa kapitálovej primeranosti za bankový sektor dosiahla augustovú úroveň 12,2%, pričom bola táto hodnota vo všetkých bankách vyššia ako 9,6%. Pokles ukazovateľa bol oproti júnu spôsobený miernym poklesom vlastného kapitálu bánk pri súčasnom náraste rizikovo-vážených aktív. Pre porovnanie, priemerná hodnota ukazovateľa

kapitálovej primeranosti k augustu minulého roka bola na úrovni 11,4%, s najnižšie dosiahnutou hodnotou za jednotlivé banky 8,5%. Hodnota vlastných zdrojov bánk slovenského bankového sektora je teda k augustu 2009, aj napriek miernemu poklesu ukazovateľa, primeraná rizikám, vyplývajúcim z ich podnikania.

Graf 49 Vývoj jednotlivých zložiek vlastných zdrojov v bankovom sektore

- Zdroj: NBS.
- Hodnoty za Tier 1, Tier 2 a Tier 3 na ľavej zvislej osi sú zobrazené v mld. EUR.
- Na pravej osi je ukazovateľ kapitálovej primeranosti (PVZ) a minimálna hodnota PVZ v bankovom sektore.